

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 657/2023-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Jaroslav Čibenka s. r. o., F. Urbánka 797/14, Púchov, v mene ktorej koná advokát JUDr. Jaroslav Čibenka, proti uzneseniu Okresného súdu Trenčín č. k. PB-7C/36/2022-610 zo 7. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručenou 25. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením okresného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutého uznesenia okresného súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, ako aj príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ bol stranou v konaní vedenom pôvodne Okresným súdom Považská Bystrica pod sp. zn. 7C/36/2022 v procesnom postavení žalobcu, ktorý sa proti žalovaným domáhal zaplatenia sumy 146 998,62 eur s príslušenstvom. Rozsudkom Okresného súdu Považská Bystrica sp. zn. 7C/36/2022 z 18. apríla 2023 bola žaloba sťažovateľa zamietnutá (výrok 1) a zároveň nebol žalovaným priznaný nárok na náhradu trov konania. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal sťažovateľ odvolanie, v dôsledku čoho bol uznesením okresného súdu zo 16. júna 2023 vyzvaný na zaplatenie súdneho poplatku za podané odvolanie v sume 8 749,50 eur.

3. Sťažovateľ požiadal 17. júla 2023 o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov za podané odvolanie v rozsahu 90 %.

4. Okresný súd v uznesení sp. zn. PB-7C/36/2022 z 25. júla 2023 vydanom vyšším súdnym úradníkom uviedol, že z priložených listinných dôkazov zistil, že jediným zdrojom príjmu sťažovateľa ako žiadateľa je starobný dôchodok v sume 755,70 eur mesačne. Zároveň však zdôraznil, že sťažovateľ má spoluvlastnícke podiely vo viacerých nehnuteľnostiach, ktorých hodnota presahuje sumu 120 000 eur, pričom priemerný zostatok na jeho bankovom účte k príslušnému dňu toho-ktorého mesiaca je suma približne 885 eur, takže sťažovateľ je schopný utvoriť si finančnú rezervu potrebnú napríklad aj na úhradu súdneho poplatku. Okresný súd zároveň zhodnotil výdavky sťažovateľa, ktoré predstavovali približne sumu 670 eur mesačne, ako aj jeho zdravotný stav, pričom uzavrel, že ako spravodlivé sa javí priznať sťažovateľovi vzhľadom na jeho majetkové pomery a zdravotný stav oslobodenie od platenia súdnych poplatkov v rozsahu 50 %.

5. Proti uzneseniu okresného súdu z 25. júla 2023 podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú okresný súd napadnutým uznesením vydaným sudcom zamietol ako nedôvodnú. Z obsahu exportu pohybov na účte, ktorého majiteľom je sťažovateľ, okresný súd zistil, že z predmetného bankového účtu vykonáva sťažovateľ pravidelné mesačné úhrady na účely vyplatenia zmenky v prospech veriteľov. Samotný sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že v zmluvách o pôžičke od veriteľov sa nepíše v predmete zmluvy, že to je pôžička na vyplatenie súdnych poplatkov, pričom v zmluvách sú uvedené termíny splatnosti jednorazovo do 1. decembra 2022, resp. do 31. decembra 2022.

6. Okresný súd v tejto súvislosti akcentoval, že tvrdenie sťažovateľa o tom, že uvedené finančné prostriedky si pôvodne požičal v lete 2021 a boli určené na dokončenie rodinného domu pre jeho manželku, no požiadal veriteľov o predĺženie splatnosti pôžičiek s tým, že bude dlh postupne splácať, nebolo nijako relevantne preukázané. Z detailov exportu pohybov na bankovom účte, ktorého majiteľom je sťažovateľ, bolo zistené, že sťažovateľ z predmetného bankového účtu vykonáva pravidelné mesačné úhrady v prospech veriteľov v celkovej sume 421 eur. Ako nespravodlivé označil okresný súd prípadné priznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov s odôvodnením, že sťažovateľ potrebuje finančné prostriedky na rekonštrukciu novostavby rodinného domu manželky a na tento účel si zobral pôžičku od tretích osôb, ktorú teraz musí splácať. Navyše z listinných dôkazov okresný súd zistil iba tú skutočnosť, že ide o mesačné splátky zmenky bez jej bližšej špecifikácie a účelu zmenkových úhrad. Sťažovateľ pritom nepredložil ani kópie vystavených zmeniek v prospech svojich veriteľov.

7. Okresný súd následne zistil, že sťažovateľ – žiadateľ o oslobodenie od platenia súdneho poplatku je ženatý, pričom jeho manželka poberá starobný dôchodok v sume 567,90 eur a mzdu v sume 770 eur mesačne, čo je spolu suma 1 337,90 eur. Navyše manželka sťažovateľa je vlastníčkou nehnuteľnosti – rodinného domu, ktorého hodnota je približne vo výške 159 000 eur, sťažovateľ pritom sám uviedol, že nemá žiadne vyživovacie povinnosti voči maloletým deťom.

8. Následne okresný súd dal do pozornosti, že pri posudzovaní žiadosti o oslobodenie sporovej strany od povinnosti platiť súdny poplatok berie súd do úvahy celkové majetkové pomery žiadateľa vrátane jeho blízkych osôb, resp. príbuzných, keďže tieto osoby sa svojou činnosťou podieľajú na tvorbe a spotrebe majetkových pomerov žiadateľa o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Okresný súd preto zohľadnil, že sťažovateľ nie je osamelá osoba a jeho manželka dosahuje mesačný príjem, ktorý značne presahuje súčasnú sumu minimálnej mzdy, a preto je v možnostiach

sťažovateľa spoločne s manželkou utvoriť si finančnú rezervu na výdavky v podobe úhrady súdneho poplatku v stanovenej sume. Vzhľadom na uvedené okresný súd zastával názor, že vyšší súdny úradník správne a spravodlivo posúdil majetkové pomery sťažovateľa a, vychádzajúc z listinných dôkazov obsiahnutých v spise, zhodnotil celkové príjmy, výdavky a majetkový zostatok sťažovateľa, pričom mu na základe tohto zhodnotenia priznal oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok v rozsahu 50 %. Po opätovnom prieskume, berúc do úvahy príjmy manželky sťažovateľa, ktoré sú taktiež súčasťou majetkových pomerov sťažovateľa, dospel okresný súd k záveru, že napadnuté uznesenie vydané vyšším súdnym úradníkom je správne a zákonné.

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. Sťažovateľ namieta záver okresného súdu o nedôvodnosti ním podanej sťažnosti. V konkrétnostiach zdôrazňuje, že okresný súd v napadnutom uznesení neodôvodnil, prečo pri svojom rozhodovaní nebral do úvahy jednotlivé námietky sťažovateľa. Namieta záver okresného súdu, že tvrdenie sťažovateľa, že požiadal svojich veriteľov o predĺženie splatnosti pôžičiek s tým, že im bude pôžičky postupne splácať, nebolo nijako relevantne preukázané. Sťažovateľ už v žiadosti o odpustenie súdneho poplatku zo 17. júla 2023 uviedol v mesačných výdajoch aj splátky pôžičiek na úhradu súdneho poplatku a predložil dôkazy. V zmluvách o pôžičkách síce bolo uvedené, že sú splatné jednorazovo v hotovosti do 1. decembra 2022, resp. do 31. decembra 2022, no priložené bankové výpisy jasne preukazujú, že pôžičky boli stále splácané, preto je tvrdenie okresného súdu o tom, že sťažovateľ už v súčasnosti nemá povinnosť vykonávať splátky, nepravdivé.

10. Za nepravdivé považuje sťažovateľ aj tvrdenie okresného súdu o tom, že by nebolo spravodlivé priznať mu oslobodenie od platenia súdnych poplatkov s odôvodnením, že potrebuje finančné prostriedky na rekonštrukciu rodinného domu manželky, a to s prihliadnutím na skutočnosť, že na rekonštrukciu rodinného domu si sťažovateľ požičil v lehote 2021 s termínom splatnosti do 1. decembra 2022, resp. do 31. decembra 2022. Sťažovateľ bol z dôvodu, že okresný súd nevyhovел jeho žiadosti o odpustenie súdneho poplatku za podanie žaloby, nútený požiadať svojich veriteľov o predĺženie splatnosti poskytnutých pôžičiek.

11. Z predložených dôkazov a skutočností vyplýva, že ani po spoločnom posúdení majetkových pomerov sťažovateľa a jeho manželky nie je sťažovateľ ani hypoteticky schopný uhradiť požadovaný súdny poplatok.

12. Podľa sťažovateľa bolo napadnuté uznesenie okresného súdu vydané na podklade nesprávneho skutkového posúdenia existencie povinnosti sťažovateľa vykonávať splátky pôžičiek za vyplatený súdny poplatok, ako aj nesprávneho a nespravodlivého posúdenia majetkových pomerov sťažovateľa, ktoré viedli súd k hypotetickému záveru, že je v možnostiach sťažovateľa spolu s jeho manželkou utvoriť si finančnú rezervu na výdavky v podobe úhrady súdneho poplatku. Súd sa pritom v tejto súvislosti nevysporiadal so skutočnosťou zrušenia bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

13. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia práv na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením okresného súdu, ktorým bola zamietnutá sťažnosť proti rozhodnutiu vo veci oslobodenia od platenia súdnych poplatkov ako nedôvodná.

14. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania, resp. strane sporu sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

16. Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona (m. m. II. ÚS 354/2020).

17. Rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov sú všeobecné súdy povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. právo) súdnou cestou [pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66]. Uloženie poplatkovej povinnosti v civilných sporových veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy ani s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6

ods. 1 dohovoru (pozri rozsudky EŠLP vo veciach Tolstoy-Miloslavsky proti Spojenému kráľovstvu, 1995, resp. Kreuz proti Poľsku, 2001).

18. Výklad a aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku, ako aj ustanovení ďalších zákonných predpisov upravujúcich podmienky prístupu k súdnej ochrane zo strany všeobecných súdov však musia byť v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (obdobne IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 209/05, III. ÚS 142/2018).

19. Podľa sťažovateľa trpí napadnuté uznesenie okresného súdu nedostatočnosťou dôvodov vo vzťahu k nim prezentovaným námietkam týkajúcim sa preukázania tvrdení o splácaní pôžičiek. Tvrdenia okresného súdu považuje za nepravdivé (bod 10 tohto uznesenia) a nespravodlivé (bod 11 tohto uznesenia), keďže neprihliadajú na skutočnosť zrušenia bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Námietky sťažovateľa v tomto smere prezentované nie sú podľa ústavného súdu dôvodné.

20. V reakcii na argumentáciu sťažovateľa, ktorá sa zameriava na vadu nepravdivosti napadnutého uznesenia, ústavný súd akcentuje s prihliadnutím na predmet ústavného prieskumu, že nepredstavuje opravnú inštanciu všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), a preto nemôže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov z pohľadu ich zákonnosti, správnosti či pravdivosti. Ústavný súd ako najvyšší súdny orgán ochrany ústavnosti nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, m. m. I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015).

21. Rozhodovanie o oslobodení od platenia súdnych poplatkov, ako to je aj v tomto prípade, sa predmetom ústavnej ochrany môže stať vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok, resp. čiastočnom oslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na sumu súdneho poplatku posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a v rámci ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj rozsudok EŠLP vo veci Jedamski a Jedamska proti Poľsku z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej

„premennej“ pri vyvažovaní). Opodstatnenosť ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza do úvahy tiež v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného zdôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom.

22. S ohľadom na už uvedené nebolo úlohou ústavného súdu prehodnocovať správnosť prípadne pravdivosť právnych záverov okresného súdu týkajúcich sa dôvodov zamietnutia sťažnosti proti rozhodnutiu okresného súdu vydanému vyšším súdnym úradníkom, ktorým nebolo čiastočne vyhovieť žiadosti sťažovateľa o oslobodenie od platenia súdneho poplatku v požadovanom rozsahu 90 %, ale preskúmať, či jeho závery ústavnoprávne obstoja v interakcii s odôvodnením napadnutého uznesenia okresného súdu.

23. Po oboznámení sa s odôvodnením napadnutého uznesenia okresného súdu ústavný súd konštatuje, že z obsahu napadnutého rozhodnutia vyplýva, že okresný súd svoje rozhodnutie primerane odôvodnil. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa týkajúcej sa nevyhnutnosti splácania pôžičky okresný súd ústavne udržateľným spôsobom poukázal jednak na skutočnosť, že z predložených dôkazov vyplýva len to, že ide o mesačné splátky bez bližšej špecifikácie, ako aj na to, že sťažovateľ ani nepredložil kópiu vystavených zmeniek (bod 6 tohto uznesenia). Aj v prípade rozhodovania o oslobodení od platenia súdnych poplatkov pritom platí, že strana je povinná uniesť dôkazné bremeno vo vzťahu k deklaroványm tvrdeniam. Okrem toho ústavne udržateľne sa okresný súd vysporiadal aj s nevyhnutnosťou pri rozhodovaní o oslobodení od platenia súdnych poplatkov zohľadňovať celkové majetkové pomery žiadateľa vrátane majetkových pomerov jeho blízkych osôb. Pri rozhodovaní o oslobodení od platenia súdnych poplatkov sa zohľadňuje v zásade majetok tých blízkych osôb, ktoré majú k poplatníkovi napríklad vyživovaciu povinnosť (uznesenie Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 37Cb/130/2016 zo 14. augusta 2019). V tomto smere je zrušenie bezpodielového spoluvlastníctva manželov pri posudzovaní žiadosti o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, na ktoré poukazuje samotný sťažovateľ, bez právnej relevancie, keďže žiadny zo spôsobov úpravy bezpodielového spoluvlastníctva (zrušenie alebo zúženie) nemá vplyv na existenciu a rozsah vyživovacej povinnosti medzi manželmi (PAVELKOVÁ, B. *Zákon o rodine. Komentár*. 3. vydanie. C. H. Beck : 2019, s 442 – 450.).

24. Prihliadajúc na relevantné časti odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu, ústavný súd zastáva názor, že okresný súd sa v rámci sťažnostného konania zaoberal dostatočným spôsobom námietkami sťažovateľa, pričom zvolené premisy pri ich posúdení, ako aj závery z nich vyplývajúce považuje ústavný súd za zodpovedajúce zákonnému a ústavnému rámcu upravujúcemu sťažnostné konania. Možno tak uzavrieť, že sťažovateľom napadnuté rozhodnutie okresného súdu nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.

25. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa dospel k záveru, že sťažovateľom napadnuté rozhodnutie okresného súdu nesignalizuje možnosť porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorej dôvodnosť by bolo potrebné preskúmať po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, resp. ústavný súd dospel k , že medzi sťažovateľom napadnutým rozhodnutím okresného súdu a obsahom týchto práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie

konanie reálne mohol dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

26. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi uplatnenými v ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. decembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu